

TEMATIKUS FILMSOROZAT

SZABÓ ISTVÁN-MEPHISTO

/magyar- osztrák-német filmdráma, 139'/

Vetítés helye: Krúdy Gyula Art mozi (Nyíregyháza, Országzászló tér 08.)

Vetítés időpontja: 2022. április 25. (hétfő) 17.00 óra+előadás, beszélgetés

A belépőjegy ára: 500 FT

Csak kézfogás ??? /részlet/

Berlin, 1933. Az Állami Színház Faust-felújításának szünetében a miniszterelnöki díszpáholy világszínpadán, a közönség sóvár tekintetének reflektorfényében, a mindenható náci tábornagy és a Mephistót alakító nagytehetségű színész, a Hatalom és a Komédiás kezét fog egymással. Bár Hendrik Höfgen viseli a vörös-fekete Mephisto-jelmezt, az ő arca a kísértetfehérre púderezett, a szerepek valójában fölcserélődtek, az ő szájába inkább Faust szavai illenének: „nem hebehurgyán paroláztam én sem, állom szavam: szolgád vagyok, tiéd, vagy másé, sose nézem”. Kézfogás az Ördöggel azért nem egészen vérszerződés. Káprázatos előnyökhöz juttathat egyfelől, kompromittálhat másfelől, de mindig megmarad az óvatosság vészkijárata, a nem teljesen azonosulás önnyugtató illúziója. Csak kézfogás, nem felbonthatatlan, vérpecsétetes üzlet.

A kettő közötti különbséget a paragrafusok igazságtétele élesen jelzi, a süppedékes, köztes terület azonban a politikai jóízlés, a személyes lelkiismeret, a művészi felelősségérzet, a jellemzilárdság, s más egyéb esetlegesen körvonalazható erkölcsi kíváncsiakom szerint ítéltető

csak meg. Szabó István Mephisto című filmjében az érett művész biztonságával és szerénységével beszél a gondolkodó elme és az indulatos szív számára mindig felzaklató, kényes kérdésekről, különös tehetséggel találva el az egyensúlyt, amely a mély beleélő készség, az árnyalatok megértő gazdagsága és a tragikus történelmi tapasztalatok nyomán kiélesedett érzékenység között megteremthető. Filmje Klaus Mann azonos című kulcsregényéből készült; Thomas Mann fia 1936-ban, az emigrációban jelentette meg írását. A főhős eredeti modellje Gustaf Gründgens, a nagy német színészrendező, Shakespeare, Goethe, Brecht műveinek ihletett színpadi tolmácsolója, aki abban az önáltató meggyőződésében, hogy a művészet a mindenkori politika felett áll, baloldali ellenzéki múltjának hirtelen hátat fordítva, leparolázott a náci vezetéssel, és elvállalta a Berlini Állami Színházak intendánságát. Klaus Mann regényében leplezetlen személyes gyűlölettel ábrázolja az egykori jóbarát, Gründgens alakját, aki egy ideig nővére, Erika Mann férje volt.

A könyv egyéb szereplői is könnyen felismerhetők, a Bruckner-család, ahová Gründgens-Höfgen benősült, Thomas Mann családját mintázza, de Max Reinhardt, Elisabeth Bergner, Göring és hitvese, Goebbels és a többiek egyaránt hitelesnek tetsző pillanatképeken örökítettnek meg. A film híven megőrizve a regény drámai alapkonstruációját és politikai szenvedélyességét (a forgatókönyv Dobai Péter és Szabó István intelligens, példás gazdaságossággal építkező munkája), igyekszik minél inkább eltávolodni a kulcstörténet jellegtől, a perc-lobbantotta túlzó indulatoktól, s a figurákat lehetőleg felismerhetetlenné stilizálva, a meggyőző lélektani motivációra összpontosítja erejét. Így lesz a filmbeli Höfgen alakja a regény hősénél talányosabb személyiséggé, így tágulhat ki az egyszeri művészsors általános érvényű etikai kérdések erőterévé, így válhat a konkrét és időben pontosan meghatározott, más és más történelmi helyzetekben is beszédessé. Szabó, a színészek között bizonyára nagy emberi tapasztalatot gyűjtött rendező, Höfgen figurájában (Klaus Maria Brandauer bécsi színész nagyszerű alakítása) szinte klinikai hitelességgel írja le az ízig-vérig színészalkat gyógyíthatatlan betegségét, a kínzó szerep-éhséget, az emésztő becsvágyat, mely ellenállhatatlan erővel űzi előre, mint ámokfutót a titokzatos belső motor. A siker bélpoklosai, a tapsszomj kiszáradtjai egyszerre szánandó és irigylésre méltó lények, ezt a lázat csak a tájékozatlanság tévesztheti össze a közönséges karrierizmussal. Höfgen, a tehetséges vidéki színész is a mértéktelen becsvágy betege (hisztérikus, feminin alkata csak felfokozza a tüneteket), a gyurma-arc és gyurma-jellem a nagy rendező, az ördögös játékmester, a Siker ujjá alatt formálódik. [...]

